

יוני 2020

אלוף שלמה ענבר (בורשטיין) – מפקדו השביעי של חיל הקשר והאלקטרוניקה, קשר"ר מלחמת יום הכיפורים

מאת: אליים (בדימוס) דניאל רוזן

נולד בשנת 1929 בתל אביב. למד בבית ספר תיכון טשרניחובסקי בנתניה. בוגר הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב ובוגר הטכניון בהנדסת חשמל. התנדב לחי"ש בשנת 1946. עבר קורס קציני קשר בתחילת שנת 1948 ושירת בתפקידי קצין קשר מגוונים – קצין קשר גדודי במלחמת העצמאות, בגדוד 133 בנפת אשר (אזור עמק חפר והשרון הדרומי, בקרבות קשים מול צבא עיראק), סגן קצין טלפונים ארצי במקשר"ר, קצין קשר חטי' 10, מפקד בסיס החסנה של חיל הקשר, קצין תכנון אפסניה במקשר"ר, קצין קשר בפועל באוגדה 38 במלחמת סיני, קצין קשר גייסות השריון, רע"ן ציוד במקשר"ר, סגן קשר"ר במלחמת ששת הימים, מפקד יח' 848 (יח' 8200 של היום). באוגוסט 1972 הועלה לדרגת תא"ל ומונה לקצין קשר ראשי (קשר"ר), תפקיד אותו מילא במלחמת יום הכיפורים. בשנת 1975 הועלה לדרגת אלוף ושירת כראש יחידת המחקר והפיתוח של משרד הביטחון וצה"ל וכנספח צה"ל בארה"ב וקנדה. פרש מצה"ל באפריל 1981.

נשיא העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב מהקמתה בשנת 1982, הרוח החיה בהפיכת העמותה למקום פעילות תוסס, לזיכרון הנופלים ולהנחלת מורשתם.

השירות בצה"ל

שלמה ענבר (בורשטיין) הצטרף לחי"ש (חיל השדה) בנתניה בשנת 1946, בתקופה בה התגבש החי"ש בגדודים מבצעיים. בקיץ 1947 חל השינוי המהותי בחייו של שלמה: מפקד בחי"ש בנתניה, יהושע בדיחי (שנהרג ביוני 1948 בקרב בקרון, כשפיקד על פלוגה של חטיבת אלכסנדרוני. בן 26 בנפלו) הורה לו לצאת לקורס קציני קשר. קורס קציני הקשר הראשון של שירות הקשר ב'הגנה', נערך בשפיים מדצמבר 1947 עד מרץ 1948. בסיום הקורס הוצב שלמה בתפקיד קצין קשר בנפת השרון (אשר), והיה גם קצין הקשר של גדוד חי"מ (חיל משמר) 133. עם הקמת החזיתות באוגוסט 1948, כדרג ביניים בין המטכ"ל לחטיבות, הוצב שלמה כקצין קשר קווי בחזית ב' (חזית התיכון), החזית מול הצבא העיראקי, בפיקודו של אלוף דן אבן.

לקראת תום מלחמת העצמאות, הוצב שלמה במפקדת חיל קשר בשרונה, כסגנו של רס"ן (לימים אליים) אברהם זינגר, קצין טלפונים ארצי (קט"א). בשנים 1951-1952 שירת שלמה כראש ענף קשר קווי בבה"ד 7, ובשנת 1953 שירת כקצין קשר חטיבתי בחטיבה 10 (חטיבת 'הראל'), חטיבת שריון מילואים. בשלהי שנת 1953 הוצב כמפקד בסיס החסנה של חיל הקשר, תפקיד אותו מילא כשנתיים, ולאחר מכן הוצב כקצין תכנון אפסניה במפקדת קשר"ר. בשנת 1956 מונה כסגן קצין קשר באוגדה 38, ובמלחמת סיני, עת פעלה האוגדה בציר המרכזי בסיני, מילא בפועל את תפקיד קצין הקשר

האוגדת¹. בשנת 1957 הוצב כסגן ראש מחלקת אפסניה במפקדת קשר"ר, ולאחר מכן נשלח לקורס קציני קשר מתקדם בצבא ארה"ב.

מספר אישי 13957, שלמה בורשטיין, 15 פברואר 1948

בתקופת שירותו זו למד שלמה תואר ראשון במשפטים בבית הספר למשפט וכלכלה בתל אביב (מוסד אקדמי שלימים היה אחד המוסדות ממנו צמחה אוניברסיטת תל אביב), ותואר ראשון במשפטים (LLB) הוענק לו בשנת 1957.

בשלהי שנת 1958 מונה שלמה לתפקיד קצין קשר גייסות השריון, תפקיד אותו מילא עד שנת 1962. השנים שלאחר מלחמת סיני היו שנות התפתחות השריון בצה"ל, שהפך לאחר מלחמת סיני מצבא רגלים לצבא ממונע, ממוכן ומשוריין, תוך הגדלת סדר הכוחות מ-12 ל-21 חטיבות, מהן 11 משורייות וממוכנות, והגדלת כמות הטנקים מ-350 טנקים במלחמת סיני ל-1,300 טנקים. משמעת נוקשה ואימונים קפדניים היו המפתח להישג, ומפקדת גייסות השריון של אז הובילה שינוי מהותי בעוצמתו הקרבית של צבא היבשה, ולשלמה היה תפקיד מהותי בעיצוב מערכות הקשר בשריון ותורת התפעול של מערכות אלה.

בשנת 1962 יצא שלמה ללימודי הנדסת חשמל בטכניון, ובשנת 1965 הוענק לו תואר ראשון בהנדסת חשמל (BSc).

¹ באותה עת האוגדה הייתה מפקדה משימתית, בשונה מהאוגדה הקבועה של היום.

בנובמבר 1965 מונה לראש ענף ציוד במפקדת קשר"ר ובאוגוסט 1966 מונה לסגנו של קצין קשר ראשי, אל"ם משה (מוסיק) גדרון, תפקיד אותו מילא במלחמת ששת הימים. במאי 1969 הועלה שלמה לדרגת אל"ם ומונה לראש מחלקת ארגון ובקרה באגף האפסנאות במטה הכללי.

מפקד יח' 848 (יח' 8200 של היום)

בספטמבר 1969 מונה לתפקיד מפקד יחידה 848 בחיל המודיעין (יחידה 8200 של היום). בתפקידו זה גילה, לדברי רמ"ח איסוף דאז, אברהם ארנן, "דמיון ומעוף בלתי רגילים... ידע רב, תפישה רחבה, ראייה לטווח ארוך...".² ואכן, תחת פיקודו פיתחה היחידה מיזמים חדשים והגדילה מאוד את היקף פעילותה, הרחיבה את פריסתה ושינתה מהותית את תפישת עולמה ורמת תפקודה. היו אלה ימים של מלחמת ההתשה, של מעורבות צבאית סובייטית הולכת וגוברת במצרים, ועמה שינוי של ממש באתגרי היחידה.

לראשונה מונה לראש היחידה אל"ם ותיק שלא גדל בשורות היחידה וחיל המודיעין, ושלמה הבין מיד שנדרש שינוי של ממש ביחידה, שגדלה כגוף חשאי וממודר ודבקה בשיטות עבודה של חשאיות ומחתרת, שלא מתאימות לצבא מודרני. בתמיכת ראש אמ"ן, אהרן (אהרליה) יריב, ביצע שלמה את השינוי: הוא הוביל תכנית יוצאת דופן בהיקפה ובמהותה, ששינתה מהותית את היקף ורמת כוח האדם ביחידה, גם בתחומים המודיעיניים המובהקים וגם בתחומים הטכנולוגיים, והשקעה מהותית, דמיונית במושגים של אז, בתשתיות ומערכות טכנולוגיות. שלמה הקים יש מאין מטה מבצעי עם יכולת ארגונית ולוגיסטית ומערך תחזוקה, והצליח לבצע תכנית שאפתנית זו ולהעניק ליחידה את אופייה המיוחד, המלווה אותה עד היום: מתן אחריות וסמכות למפקדים צעירים ומוכשרים, בתנאים שיאפשרו להם לפעול; הרצון להעז, גם במחיר כישלון; התפישה כי אין משימה שאיננה בת ביצוע; החשיבות של מענה לצורך המבצעי במגבלות לוח זמנים ותקציב. שלמה "קרע" את מעטה הסודיות והמידור, שהפריע ליחידה לפעול, ו"פתח" את היחידה לצה"ל – ואת צה"ל ליחידה. תוך שלוש שנים הצליח שלמה במשימה של מודרניזציה של ממש במערך המודיעין האלקטרוני, שהצליח להתמודד בהצלחה לא רק עם האויב הערבי, שהלך והתעצם, אלא עם אויב חדש, המצויד בטכנולוגיה המתקדמת ביותר של אותה עת – האויב הסובייטי.

קצין קשר ראשי במלחמת יום הכיפורים

באוגוסט 1972 הועלה לדרגת תא"ל ומונה לתפקיד קצין קשר ראשי, תפקיד אותו ביצע במלחמת יום הכיפורים. שירותו כקשר"ר במלחמת יום הכיפורים הוא גולת הכותרת של שירותו בצה"ל ותרומתו לביטחון המדינה ולקיומה.

חיל הקשר והאלקטרוניקה לא השתכר מאוירת הניצחון שאפפה את הציבור ואת צה"ל לאחר מלחמת ששת הימים ולא נח על זרי הדפנה. מלחמת ההתשה (יולי 1967 עד אוגוסט 1970) הייתה תקופת פעילות קדחתנית בחיל הקשר והאלקטרוניקה. בצד ההתעצמות של צה"ל (שיותר מהוכפל באותה העת) חודשו מערכי הקשר העיקריים של יחידות השדה, תג"ם, ת"ג, תא"ג ורד"ט, שהוחלפו בציוד המודרני והמתקדם שהיה זמין באותה עת. נעשו השקעות מהותיות בפריסת תשתיות תקשורת תתי-קרעיות והקמת מתקני תקשורת ואתרי שליטה בגולן, ביהודה ובשומרון, ברצועת

² באותה עת, טרם יצירת התפקיד של קצין מודיעין ראשי, רמ"ח איסוף, שהיה כפוף לראש אמ"ן, היה מפקד כל יחידות חיל המודיעין.

עזה ובסיני, ובפריסת קשר קווי תת־קרקעי למוצבים בקווי הגבול. מערך רכבי ותיבות הקשר הוחלף והורחב. מערך הקס"א עבר שינוי מהותי – באוגדות נבנה אלמנט קישור אווירי נייד, עם קשר ישיר למשל"ט ח"א ולמטוסים, ובפיקודים המרחביים הוקם משל"ק (מוצב שליטה קדמי) של חיל האוויר. נעשו צעדים ראשוניים לדיגיטציה של מערכות קשר (מעבר ממערכות אנלוגיות למערכות ספרתיות) ושימוש במחשבים לצרכים טקטיים.

יחידות הקשר אורגנו מחדש. מערך התחזוקה הותאם למשימות החדשות. נערכו אימונים בהיקף נרחב והיקף הפעילות המבצעית היה משמעותי. יחידות חיל הקשר והאלקטרוניקה היו ברמת כשירות ומוכנות גבוהה.

חיל הקשר והאלקטרוניקה, בפיקודו של שלמה, היה בכוננות גבוהה בעקבות הקרב האווירי עם הסורים ב־13 בספטמבר 1973, ולקראת ראש השנה נערך במוכנות מלאה, תגבר את יחידות הקשר בעוצבות השונות, קידם אמצעי תקשוב לרמת הגולן ולסיני וביצע 'תרגילי מודל' לאנשי מילואים, להבטחת כשירותם.

החיל היה מוכן ליום פקודה, והניסיון שנרכש במלחמת ההתשה תרם לבניית יכולות החיל. חיילי ומפקדי חיל הקשר והאלקטרוניקה היו מסורים ונחושים. וכשפרצה מלחמת יום הכיפורים בשישי באוקטובר 1973, חיל הקשר והאלקטרוניקה לא אכזב, ונתן חופש פעולה מבצעי לשרשרת הפיקוד. מערכות הקשר היו גמישות והתאימו עצמן במהירות לשינויי סד"כ וציוות כוחות ולמצבי הקרב המשתנים. ללוחמה אלקטרונית (ל"א) היה תפקיד חשוב בלחימה, ולתחזוקת קשר שתפקדה היטב היה משקל חשוב בשמירה על יכולת הלחימה.

ההפתעה הצבאית של הסורים והמצרים במלחמת יום הכיפורים הפכה תוך ימים בודדים של קרבות קשים לניצחון ישראלי מוחץ. צה"ל התגבר תוך ימים ספורים על הלם ההפתעה, הדף את כוחות סוריה ומצרים, איים באש תותחים על פרברי דמשק, כיתר ארמיה מצרית (ורק התערבות ארה"ב מנעה את כניעתה) והגיע עד טווח של 101 ק"מ מבירת מצרים. לחיל הקשר והאלקטרוניקה, בפיקודו של שלמה, היה חלק חשוב ביכולתו של צה"ל להגיע להישגים אלה.

מינוי לקשר"ר והעלאה לדרגת תא"ל
 מימין : הרמטכ"ל, רא"ל דוד אלעזר, קשר"ר היוצא, תא"ל משה (מוסיק) גדרון).
 משמאל : האלוף ישראל טל, סגן הרמטכ"ל.

רמת הגולן, מלחמת יום הכיפורים
 מימין לשמאל: קשר"ר תא"ל שלמה ענבר, הרמטכ"ל רא"ל דוד אלעזר, רלי"ש הרמטכ"ל סא"ל אבנר שלו, יצחק רבין.
 באדיבות ארכיון צה"ל.

ביקור שר הביטחון שמעון פרס בחיל הקשר והאלקטרוניקה, 1974

מימין לשמאל: קשר"ר תא"ל (לימים אלוף) שלמה ענבר, שר הביטחון שמעון פרס, מפקד גדוד קשר ארצי סא"ל (לימים אל"ם) נחום עמינדב מזרחי, רמ"ח מבצעים אל"ם (לימים תא"ל) ישראל זמיר

מפקדי חיל הקשר והאלקטרוניקה במחנה גדעונים, אז בה"ד 7, לאחר מלחמת יום הכיפורים

מימין לשמאל, יושבים: רס"ן (לימים אל"ם) אהוד ברדור, סא"ל (לימים אל"ם) יען ורד, מאחורי יען: בח"ק זיגי מנדל, סא"ל (לימים תא"ל) מנחם מיארה, מאחורי מנחם: סא"ל משה קפטן, אל"ם נחום עמינדב מזרחי, סא"ל (לימים אל"ם) דוד בירן, רס"ן (לימים סא"ל) דוד ברצבי, רס"ן (לימים אל"ם) אלכס ברסלר, אל"ם (לימים תא"ל) מוטי ברדגן, סא"ל בנו בלום, שוכב – לפני בנו: סא"ל (לימים אל"ם) אברהם קיים; סא"ל (לימים אל"ם) יואל הראל, רס"ן (לימים סא"ל) חיים ברצבי; עומדים, שורה ראשונה: סא"ל (לימים אל"ם) אבנר שחק, סא"ל (לימים אל"ם) יצחק (זכיל) זך, סא"ל גבי שריג, סא"ל שלמה בן-דוד (ברנס), סא"ל חיים אריגי, סא"ל דוד שזר, סא"ל צבי אלנתן, סא"ל (לימים אל"ם) יהודית הרגד, סא"ל (לימים אל"ם) הלל כרמלי, אל"ם עקיבא לנדן, סא"ל יוסף שר, אל"ם יעקב (יבש) בעלישם, הקשר"ר – תא"ל שלמה ענבר, אל"ם (לימים תא"ל) ישראל זמיר, אל"ם יעקב זהבי, סא"ל חגי גרי, רס"ן (לימים סא"ל) אלי ויסבלט, סא"ל משה לב, סא"ל (לימים אל"ם) שלמה אלעזר, אל"ם אליעזר (מונטי) הררי; עומדים, מאחור: סא"ל שמעון אביעזר, סא"ל משה רונן, בלתי מזוהה, בלתי מזוהה, סא"ל שבתאי כהן, סא"ל צבי נגאל, סא"ל (לימים אל"ם) דוד רווה, בלתי מזוהה, סא"ל אגון רון, סא"ל (לימים אל"ם) ישראל שחם, רס"ן יורם קרן, בלתי מזוהה, סא"ל אליעזר זוהר, סא"ל (לימים אל"ם) פנחס כץ, רס"ן לוי ברק, אל"ם גרשון גולן, סא"ל חיים לוי, אל"ם בצלאל לוי, סא"ל (לימים אל"ם) אברהם גרנית, רס"ן (לימים אל"ם) יוסי שגב, סא"ל (לימים אל"ם) שמעון רביב, בלתי מזוהה, סא"ל (לימים אל"ם) אברהם קורן, בלתי מזוהה, בלתי מזוהה, סא"ל אבנר אגוזי, סא"ל (לימים אל"ם) נדב נווה, סא"ל (לימים אל"ם) מיכאל נגל.

המשך השירות בצה"ל

בספטמבר 1975 הועלה שלמה לדרגת אלוף ומונה לתפקיד ראש יחידת המחקר והפיתוח במשרד הביטחון, תפקיד בו היה, בין היתר, נציג מערכת הביטחון בכל הקשור לקידום הצבא האיראני (זו הייתה תקופת שלטון השאה, טרם המהפכה בה חומייני תפס את השלטון).

באוגוסט 1977 מונה שלמה לתפקיד נספח צה"ל בארה"ב ובקנדה, תפקיד אותו מילא עד אוגוסט 1980. הייתה זו תקופה מיוחדת, בה סוכם הסכם השלום עם מצרים,³ בהשגתו לקחה ארה"ב תפקיד חשוב. לארה"ב היה תפקיד מהותי בהערכות צה"ל בקו הגבול החדש,⁴ ולשלמה, כנספח צה"ל בווינגטון, היה תפקיד מרכזי בעיצוב פרטי הסיוע האמריקאי לישראל. בתפקיד זה בלטו לא רק הבנתו הצבאית והחזון של שלמה, אלא יכולתו ליצור קשר ואימוץ יוצאים מהכלל עם אנשי ממשל ותעשייה. בתום תפקידו זה עוטר שלמה באות לגיון ההצטיינות (Legion of Merit) האמריקאי עבור "מנהיגות יוצאת דופן, ניהול, שליטה והובלה בביצוע שירותים ופעולות מיוחדות יוצאות מגדר הרגיל הראויים לשבח". האות הוענק לשלמה בידי מזכיר המדינה לענייני צבא ומזכיר המדינה לביטחון, ב-28 בדצמבר 1980.

תעודת מתן אות לגיון ההצטיינות האמריקני

³ הסכם השלום בין ישראל ומצרים נחתם בווינגטון ב-26 במרץ 1979.

⁴ בעקבות ההסכם, ארצות הברית החלה להעניק סיוע צבאי קבוע לישראל ומימנה את העברת בסיסי צה"ל מסיני לנגב.

החיים האזרחיים

שלמה השתחרר משירות סדיר בצה"ל בפברואר 1981. בשלהי שנת 1981 הקים שלמה חברה בשם נטע (ניהול טכנולוגיות עתידיות) במסגרת קונצרן כלל, חברה שהקימה והובילה מספר חברות הזנק טכנולוגיות. בהמשך עסק שלמה בשיקום קיבוצים שהיו בקשיים כלכליים, והיה יו"ר ההנהלה הכלכלית של הקיבוצים כפר בלום ומשמר דוד ויו"ר המפעל של קיבוץ איל, ובמקביל שירת כדירקטור במספר חברות בתחומי הטכנולוגיה והתקשורת – בזק, בזק"ל, פלאפון, שירון ועוד. שלמה עסק בפעילות ציבורית ענפה כחבר מועצת הנאמנים של המרכז הבין תחומי בהרצליה וכחבר קורטוריון והוועד המנהל בטכניון בחיפה (שם כיהן גם בוועדה האקדמית ובאגודת דורשי הטכניון).

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב ואתר ההנצחה ביהוד'מונוסון היא גולת הכותרת לפעילותו הציבורית וההתנדבותית של שלמה. כהוקרה על פעילותו זו ותרומתו הייחודית והמשמעותית רבת השנים קיבל שלמה בשנת 2011 (התשע"א) פרס מפעל חיים של אגף הקשר והתקשוב בצה"ל ובשנת 2018 (תשע"ח) אות מפעל חיים של קצין הקשר והתקשוב הראשי.

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב הוקמה בידי יוצאי חיל הקשר והמשפחות השכולות לשם הנצחת חללי החיל, בדרך של הקמת יד זיכרון תוך כדי קיום אתר שוקק חיים שיהיה בית למשפחות, ישתתף בחיי החיל וינציח את מורשת הנופלים על ידי טיפוח חיי מעש והכשרה ופיתוח ושימור מורשת החיל לדורותיו.

תא"ל (מיל') מוטי בר-דגן, יו"ר העמותה (ויו"ר צוות משנת 2016), 'גייס' את שלמה לעמותה עם הקמתה. שלמה עומד בראש ועד העמותה (המונה 25 חברים, מוותיקי החיל ומהמשפחות השכולות) כנשיא העמותה מעת הקמת הנהלת העמותה בשנת 1982, והוביל את אבני הדרך העיקריות בהתפתחות העמותה. אבן הפינה לאתר ההנצחה ביהוד'מונוסון הונחה במאי 1985 והאתר נחנך ביום ב' באלול תשמ"ט, 25 בספטמבר 1989.

עם כניסתו לתפקיד יו"ר העמותה הגדיר שלמה את מטרות אתר ההנצחה, וכה אמר: "אחת המטרות המרכזיות בבניית אתר ההנצחה הוא היותו צומת ומפגש בין דורות. מסורת ורוח הם אלמנט מרכזי, עמוד השדרה של כל חיל. הפעילות תתרכז בשלושה דגשים עיקריים – טקסי, חברתיקהילתי וחינוכי.

כה אמר שלמה, בשנת 1996: "האירוע החשוב ביותר שקרה עם שחרורי מצה"ל והממשיך עד היום הינו האמון שנתנו בי חברי בהציבם אותי בשנת 1982 בראש העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב, כדי להקימה, לארגנה ולקדמה. זה תפקיד אותו אני ממלא בחרדת קודש ומתוך ציווי פנימי. תפקיד הנחשב בעיני כעולה על כל תפקיד אחר שעשיתי בקריירה ארוכה. תפקיד שכולו זכות וחובה. הזכות להנצחת חללים, הזכות להנציח את המסורת והמורשת המפוארת והמהוללת של שירות אלפי חיילים וחיילות בחיל, טרם הקמת המדינה ועד היום. חייב אני תודה לאלה שהפילו בחיקי זכות זאת."

אתר ההנצחה הוא פעילות ייחודית ושונה מאופי פעילות ההנצחה המקובלת בישראל. נאמנים דברי נשיא המדינה עזר וייצמן ז"ל, בטקס אזכרה שנתי שנערך ב-1 ביוני 1995, בו אמר: "לדאבוני הרב אני מכיר אנדרטאות של חיילות רבים במדינה, אבל המיוחד באנדרטה ביהוד הוא בכך שהינה אנדרטה חיה. כעת כשאנחנו יושבים כאן נמצאים בחדרים עולים חדשים ובני הארץ ולומדים את המלאכה. לא יכולה להיות אנדרטה

טובה יותר לבניכם ובנותיכם מאשר לראות בני ישראל חיים ולומדים הלאה את אותו מקצוע בשביל להמשיך בדרך של הקשר והאלקטרוניקה. אני מברך את העמותה על שהקימה אנדרטה יוצאת מהכלל ויבואו על הברכה כל העושים במלאכת קודש זו".

ביום הזיכרון תשע"ו, מאי 2016, אמר שלמה: "שמותיהם של החללים חקוקים על לוחות הזיכרון הם חלק מהמורשת והם הרוח הנושבת החיובית בתוכנו, המסייעת לנו להמשיך ולהתקיים. מי ייתן ולא ירבו השמות על לוחות הזיכרון ולא יגדל מספר המשפחות השכולות. והלוואי ויהיו לנו השכל והכוח, לנהוג באורך רוח, בהשקט ובבטחה, עם צנעת לכת. זאת, כדי שנוכל למלא את מצוות הנביאים. כמאמר הנביא זכריה: 'לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות'. נקיים חברה בה האחד מקשיב לשני, חברה המקבצת גלויות, חברה פורחת ומחנכת המצמיחה ילדים שהוריהם והחברה ייהנו מפירותיהם".

שלמה עמד בראש הצוות שגיבש את הפרוגרמה לאתר העמותה, שמרכיביה העיקריים היו אנדרטה וכותל סמלים, רחבת טקסים (רחבת כינוסים, בעגת הפרוגרמה), אולם כנסים, אגף התייחדות וזיכרון, אגף חינוך טכנולוגי ואגף מנהלה ושירותים, גינון וחניה. האדריכלים הרץ ופוגל הכינו תכנית לאתר ההנצחה על פי פרוגרמה זו. האדריכלית והיוצרת קלוד גרונדמן עיצבה את האנדרטה, אולם הכניסה, היכל השמות ואולם הגבורה. אבן הפינה לאתר הונחה במאי 1985, בהשתתפות שר התקשורת דאז, פרופ' אמנון רובינשטיין, והאגף הטכנולוגי נחנך בספטמבר 1989 במעמד שר הביטחון דאז, יצחק רבין.

שלמה היה הרוח החייה בהפיכת אתר העמותה למקום פעילות תוסס, החל מטיפול בהיבטים מנהלתיים, כמו מגרש חנייה (שזכה לסלילתו באספלט באוגוסט 2010) וחדר אוכל (שנחנך באפריל 2010), וכלה בנושאים המהותיים, הקמת היכל השמות לחללי החיל, אולם השמות לחללי העיר יהוד ואולם הגבורה, והעברת משרדי קצינת הנפגעים החיילית לאתר בנובמבר 1990, לשם הגדלת נגישות המשפחות השכולות לקצינת הנפגעים.

בין המיזמים הרבים של שלמה בעמותה נזכיר את בניית אולם הכנסים (שנחנך באוקטובר 2007), את העתקת הגלעד לחללי החיל מיער חרובית לגן הבנים ביוני 2010 (גן הבנים הוא גן צמוד לעמותה, שהוקם לזכר חללי החיל בידי משפחת אולניק בשנת 1981) ואת שיפוץ האנדרטה לחללי החיל בשנת 2018.

נושא לימוד מורשת החיל והנחלת המורשת לדור הצעיר של המשרתים בחיל בוער בעצמותיו של שלמה. שלמה יזם את הקמת ועדת המורשת בדצמבר 1994 (יו"ר הוועדה היה סא"ל (בדימוס) חגי גרי ז"ל, עד פטירתו בשנת 2016). שלמה הוא זה שיזם את הכנת ערכות המורשת, המנחילות לדור הצעיר את פועלו של החיל במערכות ישראל (עד היום הופקו 16 ערכות כאלה, ובשנת 2018 הן עברו דיגיטציה, וחלקן הגדול זמין באתר האינטרנט של העמותה). שלמה היה הרוח החייה בהקמת מרכז המורשת בעמותה ביוני 2010. שלמה יזם ושכנע לשלב לימוד נושאי מורשת בתוכניות לימוד של קורסי מפקדים בחיל, ששיאה ביצוע עבודות מורשת בידי צוערים בקורס קצינים (עד עתה הוכנו 97 עבודות כאלה, בהובלת ועדה בראשות אל"ם (דימי) יעקב בעל-שם, שבשנת 2016 העביר את השרביט לאל"ם (מילי) אבי ברגר). שלמה הוביל את הקמת תצוגת הקבע באולם הכניסה (ששלב ראשון שלה הוכן בינואר 2008, ומאז היא שודרגה מספר פעמים). שלמה הוא זה שיזם וקידם את המיזמים לכתובה והוצאה לאור של ספרות על מורשת הקשר.

שלמה יזם את הקמת ביתן החיל במוזיאון בתי האוסף של משרד הביטחון ביפו בשנת 2001, את שדרוג הביתן בשנת 2011. הביתן היווה אבן שואבת לנוער לפני גיוס, והעלה את קרן החיל בקרב המתגייסים הצעירים. בשנת 2019, בעקבות החלטת משרד הביטחון לסגור את המוזיאון, הועברו המוצגים מהמוזיאון לעמותה.

גולת הכותרת של פעילות שלמה בעמותה הם המיזמים לציון 50 שנה למלחמת ששת הימים בשנת 2017 ולציון 70 שנה להקמת המדינה בשנת 2018. בכל אחד מאירועים אלה הגיעו ליום מורשת בעמותה, בתקופה שנמשכה חודשים רבים, אלפי חיילי חיל הקשר, בקבוצות קטנות של כמה עשרות חיילים, קיבלו יום הדרכה והמחשה על מורשת החיל וערכיו, קיימו מסדר זיכרון לנופלים וספגו אהבת הארץ והמדינה.

בעבודה היום יומית זוכה שלמה לתמיכה ועזרה מצוות נפלא של עובדי העמותה, אזרחים וחיילים, בראשותו של סא"ל (מיל") יהודה מתתיהו, וצוות גדול של מתנדבים, מוותיקי החיל.

התרומה הייחודית של שלמה, מעבר ליוזמה, חדשנות והנעת צוות העובדים והמתנדבים, היא טיפוח מערכת היחסים המיוחדת בין העמותה לחיל הקשר והתקשוב. העמותה רואה את עצמה כגוף שמתן שירות לחיל הקשר והתקשוב הוא בראש מעייניו, והיא משרתת אותו באמונה, קשובה לצרכיו ורגישה לרצון מפקדיו. חיל הקשר והתקשוב הפנים את התרומה של העמותה, מבין את חשיבותה וגאה בה. שיתוף הפעולה החיובי והכנה בין העמותה לחיל מביא להישגים נפלאים, ומהווה מקור גאוה לכולם: למשרתים בחיל, לוותיקי החיל ולמשפחות השכולות.

"כי רעות שכזו לעולם לא תיתן את ליבנו לשכוח" - שיר הרעות, חיים גורי

תעודת הזקרה

מוענקת בזאת ל:

אלוף (במיל') שלמה ענבר

על תרומתך למורשת הלחימה של צה"ל
ולתקומתה ועצמאותה של
מדינת ישראל.

בברכת רעות לוחמים,

רבי-אלוף גדי איזנקוט
ראש המטה הכללי

חשוון תשע"ח
נובמבר 2017

ביום העצמאות תשע"ח, שבעים שנה למדינת ישראל, בטקס חגיגי שהתקיים בבסיס ההדרכה החיילי בה"ד 7 בעיר הבה"דים בנגב, העניק קצין הקשר והתקשוב הראשי, תא"ל יריב ניר, את מפעל חיים לאלוף שלמה ענבר, לציון תרומתו יוצאת הדופן והייחודית רבת השנים לביסוס וקידום חיל הקשר והתקשוב, לציון עשיית מופת מרשימה וברוכה להנצחת חללי החיל ושימור מורשתם.

אות מפעל חיים

מוענק לאלוף במיל' שלמה ענבר

**לרגל ציון 70 שנה לעצמאות ישראל
ולהקמת צה"ל וחיל הקשר והתקשוב**

על התרומה יוצאת הדופן והייחודית רבת השנים
לביסוס וקידום חיל הקשר והתקשוב.
עשיית מופת מרשימה וברוכה להנצחת חללי חי"ק ושימור מורשתם.
וההנצחה של אנשי וחללי החייל לדורותיהם.

הצבת לנו סטנדרטים גבוהים ביותר של יכולות מקצועיות
וחיזוי העתיד.

המאמצים הבלתי נלאים שלך להעצמת הזהות החיילית
וקידום שיתוף הפעולה בין החייל והעמותה
ראויים לכל שבח והערכה.

יריב ניר, תא"ל
קצין הקשר והתקשוב הראשי

מאי 2018